

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.II.21.244/2016/5. szám

A Szegedi Ítéltábla a Dr. Méhes Dávid Dániel Ügyvédi Iroda (ügyintéző ügyvéd: Dr. Méhes Dávid Dániel) által képviselt felperesnek - a Dr. Ádám Sándor ügyvéd által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Szegedi Törvényszék 2016. július hó 12. napján kelt 20.P.22.421/2014/42. számú ítélete ellen a felperes részéről 43. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés alapján lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az elsőfokú bíróság ítéletét **helybenhagyja.**

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 15 napon belül 33 900 (harmincháromezer-kilencszáz) Ft másodfokú perköltséget, míg a Magyar Államnak az állami adóhatóság felhívására 85 364 (nyolcvanötezer-háromszázhatvannégy) Ft fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

A perben nem álló **(személy neve)** magánhasználatra megvásárolta a **(gpmú frg.rszm.-a)**. forgalmi rendszámú Suzuki Swift típusú gépjárművet bruttó 3 098 000 Ft vételárért. A vételárból 2 788 200 Ft finanszírozására az alperes jogelődjével, a **(alperes jogelődje)**.-vel (a továbbiakban: alperes) 2006. február 23. napján svájci frank alapú kölcsönszerződést **((kölcsönszerződés száma))** kötött. A felek az egyedi szerződésben rögzítették a havi törlesztőrészek összegét (37 193 Ft), esedékességét (2006. március 25., majd minden hónap 25.napja), az összes törlesztőrészlet összegét (3 719 300 Ft), a törlesztőrészek számát (100), azaz a futamidőt, továbbá a teljes hiteldíjmutatót (7,46 %). A kamat- és az árfolyamváltozás (kamatváltozás I. és kamatváltozás II.) elszámolásának módjaként az ún. fix devizakonstrukcióban állapodtak meg (szerződés 8. pont).

A kölcsönszerződés részét képezte az alperes **(üzletszabályzat jelölése)**. számú üzletszabályzata (a továbbiakban Üsz.). A kölcsönbevevő a szerződésben rögzített nyilatkozatával kijelentette, hogy az egyedi szerződésben és az annak elválaszthatatlan részét képező opciós- és adásvételi szerződésben, továbbá az Üsz.-ben foglaltakat megismerte, megértette, azokat a kölcsönszerződés aláírásával magára nézve kötelezőnek ismerte el, míg az Üsz. átvételét a szerződés aláírásával nyugtázta.

A **(üzletszabályzat jelölése)**. számú üzletszabályzat egyebek mellett - a jelen jogvita és a fellebbezés elbírálása szempontjából releváns - alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

- I.7. pont: „Fix deviza konstrukció: Amennyiben a mértékadó devizanem nem forint a kamatváltozás II. elszámolása a futamidő végén történik, amennyiben a futamidő alatt nem következik be rendkívüli árfolyamesemény.”
- I.16. pont: „Mértékadó devizanem: Az egyedi kölcsönszerződésben meghatározott devizanem. Amennyiben a mértékadó devizanem forint, úgy értelemszerűen a kamatváltozás II.-re és a kamatváltozás III.-ra vonatkozó rendelkezések nem kerülnek alkalmazásra.”
- I.17.c. pont: „Mértékadó kamatláb:

c) Amennyiben a mértékadó devizanem egyéb - forinttól, vagy Eurotól eltérő -, úgy a Reuters Monitor Money Rate Service „Libo” elnevezésű oldalán a mértékadó devizanemben egy hónapos kamatperiódusra közölt éves százalékban kifejezett LIBOR kamatláb a mérvadó.

- I.20. pont: „Árfolyam: A Takarékbank Rt. által a mértékadó devizanemre kiemelt ügyfelek számára jegyzett hivatalos, forintban kifejezett árfolyam.”

- I.22. pont: „Mértékadó árfolyam: A mértékadó devizanem vételi árfolyama az egyedi kölcsönszerződés létrejötté napján.”

- I.23.b. pont: „Kamatváltozás II. (árfolyamváltozás): a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet: kamatváltozás II. = fizetési kötelezettség x ((fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam/mértékadó árfolyam) - 1).”

- IV.4. pont: „A hitelező jogosult a folyósított kölcsön összege után kamatot felszámítani. Az Üsz. e pontja tartalmazza a kamatszámítás képletét.

- V.6. pont: „Amennyiben a kölcsönszerződésben megjelölt „mértékadó devizanem” nem magyar forint (HUF) a kölcsönszerződés deviza alapú szerződés, amely esetben a kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Az árfolyamváltozás lehetséges mértéke Euro esetében a mindenkori intervenció sáv nagysága alapján limitálható, míg egyéb devizák esetében további kockázatot jelent az adott deviza és az Euro keresztárfolyamának változása.”

A felperes és a perben nem álló **(személy neve)** 2007. május 23. napján „tartozásátvállalás” elnevezésű okiratot írtak alá, amelyben rögzítették, hogy az alperesnek a kölcsönbevevővel szemben a nyilatkozat aláírása napjáig esedékessé vált meg nem fizetett követelése nem áll fenn. A felperes kijelentette, hogy átvállalja a kölcsönbevevőnek a hitelezővel szembeni, a kölcsönszerződésből eredő és a megállapodás létrejöttét követően esedékessé váló további fizetési és egyéb kötelezettségeit, amely tartozásátvállaláshoz a hitelező alperes hozzájárult. Egyidejűleg a peres felek a kölcsön tárgyát képező gépjárműre adásvételi szerződést kötöttek és a felperes az alperes részére arra opciós jogot engedett. A felperes kijelentette, hogy a kölcsönszerződés részét képező fentebb megjelölt üzletszabályzatban foglaltakat magára nézve kötelezőnek elismeri, az üzletszabályzat átvételét nyugtázta.

Az alperes elkészítette a 2014. évi XL. tv. (DH2 tv.) alapján a törvényi elszámolást, abban a tisztességtelenül felszámított összeget 249 531 Ft-ban, az ügyleti kamat éves százalékos értékét 7,23 %-ban határozta meg. Az elszámolással szemben a felperes panasszal nem élt, az felülvizsgálatnak minősül.

A felperes módosított keresetében elsődlegesen a kölcsönszerződés teljes, másodlagosan részleges érvénytelenségének megállapítását, és az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérte a felek közötti elszámolás elvégzésével. Az elszámolás eredményeként az alperessel szemben fennálló tartozásának összegét 413 396 Ft-ban, míg a szerződés részleges, az Üsz. I.23.b. pontját érintő érvénytelensége esetére 259 615 Ft-ban kérte megállapítani. Álláspontja szerint a szerződés egésze érvénytelenségének következtében a szerződés rendelkezései, ezáltal a törvényi elszámolás eredménye nem vehető figyelembe, az alperes a tőkeösszegezen felül kizárólag az 1959-es Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti késedelmi kamat felszámítására jogosult. A szerződés részleges érvénytelensége esetére kimunkált összeget arra tekintettel határozta meg, hogy az alperes nem tarthat igényt az árfolyamváltozásból eredő összegre.

A szerződés egésze érvénytelenségét a szerződéskötéskor hatályos 1996. évi CXII. tv. (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdés a) és c) pontjában foglaltakra alapította arra hivatkozva,

hogy az egyedi kölcsönszerződés nem tartalmazza a szerződés tárgyát, azaz a kölcsön devizában meghatározott összegét, továbbá az ügyleti kamat éves százalékos értékét. Másodlagos, az Üsz.I.23.b. pontját érintő keresetét illetően állította, hogy az Üsz. e pontja az 1959-es Ptk. 209. § (1) és 209/A. § (2) bekezdésében foglaltak szerint érvénytelen, miután az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás nem világos, nem pontos, emiatt nem kerülhet sor a devizában történő elszámolásra sem. Ez megítélése szerint elsődlegesen a szerződés egésze érvénytelenségét idézi elő, míg másodlagosan a szerződés részleges érvénytelenségét eredményezi.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Vitatta, hogy a szerződés akár egészben, akár bármely pontját tekintve érvénytelen. A Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjára alapított keresetet illetően kifejtette, a felek deviza alapú szerződést kötöttek, a szerződés érvényességét nem befolyásolja, hogy az egyedi szerződés csak a mértékadó devizanemet és a forintban nyújtott kölcsönösszeget tartalmazza, annak deviza ellenértékét azonban nem. A Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontját illető álláspontja szerint a kamat induló éves százalékos értéke meghatározásának hiánya, mint érvénytelenségi ok kiküszöbölhető, a bíróság e hiányosságot pótolhatja, ezért a szerződés érvénytelenségének megállapítása esetére a kölcsönszerződést a megkötésig visszaható hatállyal kérte érvényessé nyilvánítani azzal, hogy a kamat induló éves százalékos értéke 7,24 %.

Kiemelte, a felperes a devizakockázatra vonatkozóan érthető és világos tájékoztatást kapott, a kölcsönszerződés, a tartozásátvállaló nyilatkozat és az Üsz. erre vonatkozó rendelkezéseit megismerte és megértette.

Az elsőfokú bíróság ítéletével érvényessé nyilvánította a 2006. február 23. napján létrejött **(kölcsönszerződés száma)**. számú kölcsönszerződést akként, hogy az induló ügyleti kamat éves értékét 7,23 %-ban határozta meg. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 48 000 Ft perköltséget. Az elsőfokú eljárási illetékből a felperest 35 620 Ft, az alperest 6400 Ft állam javára történő megfizetésére kötelezte.

Határozatának indokolásában megállapította, hogy a perbeli szerződés deviza alapú fogyasztási kölcsönszerződés. A Kúria 6/2013. és 1/2016 PJE határozatában foglaltakra utalva hangsúlyozta, a szerződés érvényességét nem befolyásolja az a körülmény, hogy abban a kölcsön- és a törlesztőrészletek svájci frankban kifejezett összege nem került rögzítésre. Alaptalannak ítélte azt a hivatkozást is, hogy a kölcsönszerződés az ügyleti kamatban való megállapodás hiányában nem jött létre. Kifejtette, a kamat nemcsak akkor tekinthető meghatározottnak, ha azt a felek egyösszegűen vagy százalékos formában tüntetik fel a szerződésben, hanem akkor is, ha a számítási módját megjelölik, ez pedig a perbeli esetben megtörtént. Megállapította, hogy az összes törlesztőrészlet összegéből kivonva a kamat összegét, a különbözet adja az összes induló kamatot, ebből pedig a kamat százalékos értéke meghatározható az Üsz.IV.4. pontjában foglalt képlet alapján, s ily módon az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető a szerződés érvényessé nyilvánításával. Utalt arra, hogy a DH2 tv. alapján elvégzett törvényi elszámolás és az alperes perben csatolt számítása szerinti induló ügyleti kamatláb egyaránt 7,23 %, így ezt a kamatmértéket elfogadva küszöbölte ki a kamatláb szerződésben való feltüntetésének hiánya miatti érvénytelenségi okot, kiemelve, hogy a felülvizsgált elszámolás adatait a felperes jelen perben már nem vitathatja.

Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatást illetően kifejtette, a szerződés megszövegezéséből és az üzletszabályzat V.6. pontjából megállapíthatóan a felperes megfelelő tájékoztatást kapott arra, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terheli, és hogy az árfolyam reá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. Utalt arra, a felperes maga nyilatkozott úgy, hogy a szerződést és az üzletszabályzatot részletesen nem tanulmányozta, a szerződés részleteiről nem érdeklődött, így nem az átlagos fogyasztó gondosságával járt el. Ebből következően az érintett üzletszabályzati pont tisztességtelenségét nem találta megállapíthatónak.

Az elsőfokú ítélet ellen előterjesztett fellebbezésében a felperes elsődlegesen az ítélet hatályon kívül helyezését és a periratok áttételét kérte az eljárás lefolytatására illetékes bírósághoz, míg másodlagosan az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a keresetének helyt adó döntés meghozatalát kérte.

Az elsődleges fellebbezését azzal indokolta, hogy az üzletszabályzaba foglalt, az alperes székhelye szerinti bíróságra vonatkozó illetékességi kikötés tisztességtelen, erre azonban az elsőfokú bíróság nem oktatta ki, így nem vette figyelembe illetékessége hiányát. Véleménye szerint a perben a Pp. 30/A. §-a alapján a lakóhelye szerinti bíróságnak kell eljárnia, ami az ítélet hatályon kívül helyezését és a periratok áttételét indokolja.

A másodlagos fellebbezése körében fenntartotta az általa az elsőfokú eljárásban kifejtett érveit a szerződés Hpt. 213. § (1) bekezdés a), és c) pontjában foglalt tartalmi elemek hiánya miatti érvénytelenséget illetően. Nem vitatta, hogy a Kúria a 6/2013. PJE határozatában az érvénytelenség alkalmazandó jogkövetkezményeként - az adós érdekének szem előtt tartásával - elsődlegesnek a szerződés érvényessé nyilvánítását tekintette, érvelése szerint azonban a perbeli esetben ez nem szolgálná az érkeket, sokkal inkább a szerződés határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítása, amelyhez kapcsolódó elszámolás eredményeként álláspontja szerint minimális összegű tartozása állna fenn az alperessel szemben.

Fenntartotta álláspontját, hogy a kamat vonatkozásában a felek szerződéses akarata a szerződésből nem állapítható meg. Kiemelte, az alperes a saját kamatszámítása során az árfolyamrést figyelmen kívül hagyta, így az elsőfokú bíróság számítása sem lehet helyes. Hivatkozott az árfolyamváltozásra vonatkozó tájékoztatás hiányára, továbbá arra, hogy külön kockázatfeltáró nyilatkozat nem készült, így a tájékoztatás nem felel meg a 2/2014. PJE határozat követelményeinek.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. Fenntartotta az elsőfokú eljárás során részletesen kifejtett érveit, jogi indokait. A felperes illetékességi kifogása tekintetében arra hivatkozott, hogy a Pp. 30/A. §-ában foglalt rendelkezés 2014. január 1. napjától hatályos, az a folyamatban levő ügyekre nem alkalmazható, a felperes keresetét pedig a hatálybalépés előtt, 2013. július 9. napján terjesztette elő, így nincs helye az ítélet hatályon kívül helyezésének és a keresetlevél áttételének.

A fellebbezés **alaptalan.**

A felperes fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezést kérte azzal az indokkal, hogy az üzletszabályzaba foglalt, az alperes székhelyére vonatkozó kizárólagos illetékességi kikötés tisztességtelen, erről pedig az elsőfokú bíróság őt nem oktatta ki, illetve nem tájékoztatta, hogy hivatkozhat a kikötés tisztességtelenségére, következésképp illetékesség hiányában járt el.

A Pp. 41. § (1) bekezdése értelmében vagyoni jogi ügyek tekintetében a felek a meghatározott jogviszonyból eredő jövőbeli jogvitájuk esetére kiköthetik valamely bíróság illetékességét (alávetés). A (3) bekezdés szerint a kikötött bíróság - törvény eltérő rendelkezése, vagy a felek eltérő megállapodása hiányában - kizárólagosan illetékes. A Pp. 43. § (1) bekezdése szerint a bíróságnak hivatalból vizsgálnia kell illetékességét. Ha ennek során azt állapítja meg, hogy a perre más bíróságnak van kizárólagos illetékessége, úgy az illetékesség hiányát az alperes érdemi ellenkérelmének (Pp. 139. §) előadása után is figyelembe kell vennie, és rendelkeznie kell a keresetlevél hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel rendelkező bírósághoz való áttételéről. Ha azonban az illetékesség nem kizárólagos, az alperes érdemi ellenkérelmének előadása után az illetékesség hiánya figyelembe nem vehető.

A perbeli esetben az alávetési kikötést a fogyasztói szerződés részét képező általános szerződési feltétel tartalmazza, amely feltétel az alperes, azaz a fogyasztóval szerződő fél székhelye szerinti bíróság kizárólagos illetékességét határozza meg. Fogyasztói szerződésben a fogyasztóval szerződő fél lakóhelye, vagy székhelye szerinti bíróság illetékességének - általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló - kikötése tisztességtelen. A kikötésben megjelölt bíróság saját illetékességének vizsgálata körében a kikötés tisztességtelenségét hivatalból köteles észlelni, de az általános illetékességgel rendelkező bírósághoz csak akkor teheti át a keresetlevelet, ha a fogyasztó a bíróság felhívására az illetékességi kikötés tisztességtelenségére hivatkozik (2/2011. PK vélemény 5.a. pont).

Kétségtelen, hogy az elsőfokú bíróság a szerződésbe foglalt alávetési kikötésről, illetve arról, hogy annak tisztességtelenségére a fogyasztó hivatkozhat, a felperest nem tájékoztatta, ennek azonban a Pp. már idézett 43. § (1) bekezdésében foglaltak szerint nincs jelentősége, miután a felperes csak jelen fellebbezési kérelmében, azaz az alperesi érdemi ellenkérelem előadása után hivatkozott a kikötés tisztességtelenségére. Ez ugyanis azt jelenti, hogy a bíróság illetékességét ugyan nem alapozza meg a tisztességtelen általános szerződési feltételben kikötött alávetési kikötés, ugyanakkor nincs egyéb olyan illetékességi ok, amely másik bíróság kizárólagos illetékességét alapozná meg. A felperes által hivatkozott Pp. 30/A. §-ában meghatározott, azaz a felperes mint fogyasztó lakóhelye ugyanis nem kizárólagos, hanem - a fogyasztói szerződés részévé váló tisztességtelen szerződési feltétel érvénytelensége tárgyában indított perben irányadó - általános illetékességi ok. Egyebekben helytállóan hivatkozott az alperes ellenkérelmében arra, hogy a Pp. 30/A. §-a szerinti rendelkezés 2014. január 1. napjától hatályos, az abban foglaltak csak a fenti időpontot követően indult ügyekben alkalmazhatók, a felperes viszont keresetét ezt megelőzően terjesztette elő, így ezen illetékességi szabály alapján akkor sem kérhette volna a keresetlevél lakóhelye szerint illetékes bírósághoz történő áttételét, ha az alperes érdemi ellenkérelmének előadása előtt hivatkozik az alávetési kikötés tisztességtelenségére.

Minderre figyelemmel a felperes alaptalanul kérte az illetékesség hiányára alapítottan az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését.

Az ügy érdemét illetően az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a peres felek a kölcsönszerződés létrejöttéhez szükséges lényeges feltételekben megállapodtak. Az ítélet tábla osztja azt az álláspontját is, hogy a felperes által felsorolt okok közül kizárólag az ügyleti kamat éves százalékos értéke szerződésben való rögzítésének hiánya miatt állapítható meg a szerződés részleges érvénytelensége. Helyesen vont le az elsőfokú bíróság a részleges érvénytelenség jogkövetkezményeit is akként, hogy az ügyleti kamatláb megjelölésének elmaradásából eredő érvénytelenségi ok e hiányosság pótlásával kiküszöbölhető.

A felperes fellebbezésében továbbra is hivatkozott arra, hogy a kölcsönszerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt tartalmi elem hiányára tekintettel érvénytelen, e fellebbezési hivatkozását azonban semmivel nem indokolta, ezért az ítélet tábla e tekintetben csupán visszautal az elsőfokú ítéletre azzal, hogy maradéktalanul osztja az elsőfokú bíróság által ennek kapcsán kifejtett indokokat.

A felperes szerződés érvénytelensége körében előadott indokolt fellebbezésével kapcsolatban az ítélet tábla az alábbiakat emeli ki.

Ügyleti kamatban való megállapodás hiánya, az ügyleti kamat százalékos értéke feltüntetésének a hiánya

Arra helytállóan hivatkozott a felperes, hogy a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződések esetében nem mellőzhető a kamat éves százalékos értékének szerződésben való feltüntetése, ennek elmulasztása a szerződés semmisségét eredményezi. A kamat éves százalékos értéke meghatározásának hiányából eredő érvénytelenség esetén az érvénytelenség Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 237. §-ában meghatározott jogkövetkezményei közül - a DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződések, így a perbeli kölcsönszerződés esetében - a körülményektől függően sor kerülhet a szerződés hatályossá, vagy érvényessé nyilvánítására (DH2 tv. 37. § (1) bekezdés). Ennek az érvénytelenségi oknak a jogkövetkezményét azonban - amint azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította - maga a jogalkotó rendezte a DH2 tv.-ben előírt ún. felülvizsgált elszámolás szabályainak megalkotásával. A pénzügyi intézményeknek ugyanis az általuk kötelezően elvégzendő elszámolást a DH2 tv. 16. § (2) bekezdése értelmében a Magyar Nemzeti Bank elnökének a DH2 tv. felhatalmazása alapján kiadott rendeleteiben (42., 54. és 55/2014 MNB rendelet) meghatározott tartalommal és formában kellett elkészíteniük. Az érintett MNB rendeletekből megállapíthatóan az elszámolásnak egyebek között tartalmaznia kellett a kölcsön induló kamatlábát, amelyet a részletes elszámolásban tüntettek fel a pénzügyi intézmények. A fogyasztó a pénzügyi intézmény által készített - az ügyleti kamatláb meghatározására is kiterjedő - elszámolás felülvizsgálatát a DH2 tv. 18-28. §-aiban meghatározott módon, határidőn belül és eljárások keretében vitathatta. Ha ezzel a lehetőséggel nem élt, a DH2 tv. 18. § (5) bekezdése értelmében úgy tekintendő, hogy az elszámolás során figyelembe vett adatokat - köztük az induló ügyleti kamatlábat - és az elszámolás eredményét nem kívánja vitatni, azaz azokat ráutaló magatartással elfogadta (1959-es Ptk. 216. § (1) bekezdés), ezért az elszámolás felülvizsgálatnak minősül, és az a továbbiakban nem vitatható. Ez egyben azt is jelenti, hogy az induló kamatláb felülvizsgált elszámolás során történő meghatározásával az érvénytelenség oka elhárult és ezáltal a szerződés „érvényessé vált” (konvalidálódott - 1/2010. (VI. 29.) PK vélemény 5. pont), s miután a felülvizsgált elszámolásra az „érvényessé vált szerződési tartalomnak megfelelően” került sor, az érvénytelenség anyagi jogi jogkövetkezményeinek levonása teljes körűen - a továbbiakban nem vitatható módon - megtörtént, attól utóbb a bíróság sem térhet el. Mindebből következően az ügyleti kamat éves százalékos értéke megjelölésének hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló kereset elbírálása során az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. §-ában illetve a DH2 tv. 37. § (1) bekezdésében megjelölt jogkövetkezményei közötti választás lehetősége arra korlátozódik, hogy a bíróság érvényessé nyilvánítsa a szerződést azzal, hogy az érvénytelenség okának kiküszöbölése körében lényegében csupán rögzíti annak eredményét, ahogy maguk a felek orvosolták a szerződés hibáját.

A perbeli kölcsönszerződés fentiek szerinti felülvizsgált elszámolása nem vitásan megtörtént, annak során az alperes - a felperes által a keresetlevélhez csatolt részletes elszámolás adatait tartalmazó okiratból megállapíthatóan - az éves induló ügyleti kamatlábat 7,23 %-ban határozta meg. A felperes az elszámolással szemben a törvényben biztosított jogorvoslatot nem merítette ki, ezt a kamatmértéket - a fent részletezettek szerint - ráutaló magatartással elfogadta, így ennek az ügyleti kamatlábnak a bíróság általi megjelölésével pótolható a szerződés érvénytelenségéhez vezető hiányosság, és így módon a szerződés érvényessé nyilvánítható.

Utal az ítéletábra arra, hogy a fentiektől függetlenül sem volt indokolt az érvénytelenség jogkövetkezményének felperes által kért módját, azaz a szerződés ítélethozatalig történő hatályossá nyilvánítását alkalmazni. Az 1959-es Ptk. 237. §-a az érvénytelenség jogkövetkezményei körében egyenértékű lehetőségnek tekinti az eredeti állapot helyreállítását és a szerződés érvényessé nyilvánítását, és csak ezek alkalmazhatatlansága esetén kerülhet sor a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítására (1/2010. (VI.28.) PK vélemény 5. pont). Lényeges emellett, hogy

az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazása során a kereseti kérelemhez kötöttség nem érvényesül, a bíróság szabadon dönt abban, hogy a lehetséges jogkövetkezmények közül melyiket alkalmazza. Mérlegelésének, a jogkövetkezmények közötti választás lehetőségének egy korlátja van: nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik (1/2010. (VI.29.) PK vélemény 7. pont). A választás során valamennyi körülményt mérlegelve kell döntenie az adott esetben szóba jöhető és leginkább célravezető jogkövetkezmény alkalmazása mellett, döntése során nem részesítheti előnyben sem az egyik, sem a másik fél érdekeit az ellenérdekű fél érdekeivel szemben. Jelen esetben a DH2 tv. 37. § (1) bekezdése szerint az eredeti állapot helyreállítása nem alkalmazható jogkövetkezmény, ugyanakkor az 1959-es Ptk. 237. §-a, az 1/2010 PK vélemény 5. pontja és a 6/2013 Polgári jogegységi határozat 4. pontja értelmében prioritást élvező érvényessé nyilvánításnak nem volt akadálya. Megjegyzi az ítéletábra, hogy a szerződés hatályossá nyilvánítása sem jelentené azt - a felperes hivatkozásával ellentétben -, hogy a felperes csupán a részére folyósított tőkeösszeget és annak jegybanki alapkamatát köteles megfizetni az alperesnek, így a szerződés hatályossá nyilvánítása nem feltétlenül eredményezne számára kedvezőbb elszámolást és jelentené fizetési kötelezettsége „minimalizálását”.

Abban egyetért az ítéletábra a felperessel, hogy a szerződés adatai és rendelkezései alapján nem állapítható meg, hogy a felek a szerződéskötéskor milyen induló ügyleti kamatlábban állapodtak meg, az Üsz. IV.4. pontjában szereplő kétismeretlenes egyenlet annak kiszámítására nem alkalmas. Ennek azonban nincs érdemi jelentősége, a fentebb indokoltak szerint ugyanis az induló éves ügyleti kamat %-os értéke meghatározásának, és ezzel a szerződés érvénytelenségére vezető hiányosság kiküszöbölésének alapja nem a felek szerződéskötéskori megállapodása, hanem a DH2 tv. rendelkezéseinek megfelelően elvégzett törvényi elszámolás során közöttük kialakult konszenzus.

Az árfolyamkockázatról való tájékoztatás hiánya

A felperes a fellebbezésében változatlanul arra hivatkozott, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozóan az alperestől nem kapott tájékoztatást, emiatt a szerződés egésze érvénytelen. A 2/2014. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Abban az esetben, ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, vagy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli és az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a vizsgált kikötés tisztességtelenségét az 1959-es Ptk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem lehet megállapítani.

A szerződéskötés időpontjában hatályos Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdése értelmében a lakossági ügyféllel kötött devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén a pénzügyi intézménynek fel kellett tárnia a szerződéses ügyletben az ügyletet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfélnek aláírásával kellett igazolnia, a kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kellett az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak a törlesztőrészletre gyakorolt hatását. Kétségtelen, hogy a perbeli esetben nem készült külön kockázatfeltáró nyilatkozat, ez azonban a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében foglaltak megsértésére - és ezáltal az 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdésére - alapítottan nem eredményezi a kölcsönszerződés érvénytelenségét. Az 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. A következetes

bírói gyakorlat szerint a más jogágak (pénzügyi, közigazgatási jogi) kötelező szabályait sértő szerződés a polgári jog szempontjából akkor érvénytelen, ha a más jogági törvény kifejezetten rögzíti, hogy az adott jogi norma megsértése egyúttal a szerződés érvénytelenségét is okozza, vagy pedig a törvény értelmezéséből, az összes körülményből nyilvánvaló módon megállapítható, hogy a külön jogszabály - egyéb más jogági szankciók mellett - a szerződés érvényességét nem kívánja megengedni (BDT2006. 1450, BDT2009. 2004). A pénzügyi jog körébe tartozó Hpt. hivatkozott rendelkezése azonban a kockázatteltérő nyilatkozat elmaradásához nem fűzte a semmisség jogkövetkezményét.

Mindebből következően az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatást nem feltétlenül kell tartalmaznia külön kockázatteltérő nyilatkozatnak, az szerepelhet a szerződésben is, kifejezett tájékoztatás hiányában pedig a szerződés rendelkezései illetve a szerződéskötéskor szóban kapott tájékoztatás alapján kell vizsgálni, hogy a fogyasztó alappal gondolhatta-e, hogy őt nem terheli árfolyamkockázat, illetve hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. A peradatok alapján azonban ez nem állapítható meg. A felperes a kölcsönszerződés részét képező üzletszabályzat V.6. pontja alapján kifejezetten vállalta a mértékadó devizanem, azaz a svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Ezen túl a szerződés egyéb rendelkezései, így az egyedi szerződés „mértékadó devizanem: CHF” és „fix devizakonstrukció” kitétele is félreérthetetlenül jelezte, hogy a forintban feltüntetett havi törlesztőrészek összege változhat a futamidő során. Az üzletszabályzat I.16., 20., 22. és 23. pont b) pontjainak együttes értelmezése eredményeként pedig egyértelmű lehetett a felperes számára, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázat fennáll, illetve a kedvezőtlen irányú változás kockázata őt terheli. Az egyedi szerződésben ugyanis a felek meghatározták a mértékadó devizanemet, míg az üzletszabályzatban rögzítésre került a mértékadó devizanem fogalma, a mértékadó árfolyam, az árfolyamváltozás kiszámításának képlete és alkalmazásának feltételei is. Az üzletszabályzat I.23.b. pontja kifejezi a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének a deviza alapú kölcsönzés lényegéből fakadó változását, nevezetesen, hogyha a kölcsön nyilvántartási devizanemének forinthez viszonyított árfolyama változik, ez maga után vonja a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének változását is, vagyis, hogy neki kell viselni az árfolyamkockázatot. A kamatváltozás II. üzletszabályzati pont megszövegezése tartalmából egyértelműen megállapítható, hogy az ténylegesen a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének árfolyamváltozásból adódó módosulását szabályozza, amire a „kamatváltozás II.” szövegrész után (szereplő „árfolyamváltozás”) kifejezés is utal. E rendelkezés egyértelműen és átláthatóan tartalmazza, hogy a kölcsönbevevőnek a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében árfolyamváltozást kell fizetnie, amelynek nincs felső határa. Erre utal a rendkívüli árfolyamesemény fogalma is, ami nem hagyhat kétséget a kölcsönbevevőben a felől, hogy az árfolyam szélsőséges mértékben is változhat.

Ugyancsak felismerhetővé teszi az árfolyamváltozás fizetési kötelezettséget növelő hatását az üzletszabályzat ún. fix devizakonstrukciót szabályozó XI. fejezete, amelyből egyértelműen kitűnik, hogy a forint svájci frankhoz viszonyított árfolyamának kedvezőtlen változása következtében a futamidő meghosszabbodik, az árfolyamváltozás miatt a törlesztőrészeket az adósnak a szerződéskötéskor tervezetthez képest tovább kell fizetnie.

A fogyasztót is terhelő együttműködési kötelezettségből eredően a jóhiszeműség és tisztesség követelményeire is tekintettel a kölcsönbevevőtől is minimálisan elvárható, hogy a nagy összegű, hosszú távra szóló pénzügyi ügylet jellegéhez, a vállalt kockázat mértékéhez igazodóan tájékozódjon a szerződés megkötése előtt (BDT2003. 2889), áttanulmányozza a szerződés szövegét, szükség esetén az egyes általa nem érthető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen (6/2013. PJE).

Ha a felperes kellő figyelmességgel és körültekintéssel elolvasta volna az egyedi szerződést és az üzletszabályzatot, úgy az előzőekben jelölt szerződési rendelkezések alapján fel kellett volna ismernie, hogy fizetési terhei előre nem látható mértékben is megnövekedhetnek. A per adatai alapján nem volt megállapítható, hogy a felperes olyan tájékoztatást kapott az alperes szerződéskötéskor eljáró képviselőjétől, amelyből kiindulva alappal gondolhatta, hogy az árfolyamváltozás nem valós, esetleg nem őt terheli, vagy csak korlátozottan kell viselnie azt.

Mindebből arra vonható le következtetés - ahogyan arra az elsőfokú bíróság is helyesen utalt -, hogy a felperes nem járt el az átlagos fogyasztótól elvárható körültekintéssel, amikor a szerződést megkötötte, ezért az árfolyamváltozás viselésével kapcsolatos szerződési rendelkezések tisztességtelenségére nem hivatkozhat megalapozottan.

Minderre figyelemmel az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A kifejtettekre tekintettel a felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes ügyvédi munkadíjból álló fellebbezési eljárási költségeinek megfizetésére, amelynek összegét az ítéletábra a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése és 4/A. §-a alapján állapította meg.

A felperes köteles továbbá az illetékfeljegyzési joga folytán feljegyzett fellebbezési eljárási illeték viselésére is a Pp. 78. § (1) bekezdése, és az 1990. évi XCIII. tv. 74. § (3) bekezdése szerint alkalmazandó 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján.

Szeged, 2017. január 18.

Dr. Szeghő Katalin sk.
a tanács elnöke

Dr. Lengyel Nóra sk.
előadó bíró

Zanócné dr. Ocskó Erzsébet sk.
táblabíró